

Jusuf Suljanovic

En springande ren och en stångande exotisk tjur, som möts i samma bild, med ett fjälllandskap i bakgrunden. Det är inte möjligt - utom i drömmen eller i det konstnärliga uttrycket. Det symboliserar kulturkrocken eller kanske hellre mötet och försöket till förening av olika kulturer. Tjuren är av tradition en stark symbol i den bosniska kulturen. Renen är likaså en symbol i vår nordligaste landsända och speciellt förknippad med den samiska kulturen. Konstnären är svensk, invandrare, flykting från Bosnien, och heter Jusuf Suljanovic. Han är bosatt i Luleå sedan 1992.

Det finns kraft och spänst i hans måleri. Många svepande och kraftfulla penseldrag. Uttryck av rörelse och dynamik, det är hans signum. Och samtidigt framskymtar det nyansrika, det mera sköra och lekfulla. Han splittrar upp ytor och löser upp motiv. Ur många aspekter, i samma bild, berättar han om sin syn på tillvaron. Det blir som livet självt, mångfacetterat och spännande.

Jusuf är en reslig och stillsam man, som när så behövs, ökar intensiteten i blicken och visar engagemang. Trygg och ändå lite sårbar. Vi är nog ganska lika i dessa avseenden, men våra bakgrunder och erfarenheter skiljer oss åt.

Jag lärde känna Jusuf på en internationell konstnärskoloni i Arvidsjaur 1998. Vi var de enda inbjudna konstnärerna från Norrbotten och hade aldrig träffats tidigare. Under de två veckor kolonin pågick fann vi varandra direkt i måleriet och även privat trots våra olika bakgrunder, han bosnisk invandrare och jag infödd norrbottning, två olika kulturer. Vi har därefter umgåtts regelbundet och mer än förbrödats – nästan blivit som bröder – vi kan diskutera allt från kultur, religion och politik till mera privata frågor.

På konstnärskolonin arbetade vi varannan dag i gemensam ateljé och gjorde gemensamma utflykter i fjällvärlden. Jusuf målade i akvarell, bland annat på temat “Gammalt och nytt fågelbo”. Han ville symbolisera familjens flykt, från hemmet i Bosnien till det nya hemmet i Luleå. Jag noterade att han var mycket driven och flyhänt i sitt sätt att måla. Energisk och snabb med stora svepande och snirklande penseldrag. Samtidigt uppskattade jag hans öppenhet, förmåga att under arbetsprocessen ibland stanna till och se nya alternativa möjligheter att färdigställa bilden. Han visade stor fantasi och inlevelseförmåga och det framstod inte minst genom de skisser han gjorde i fjällvärlden.

Senare har vi gjort målarresor tillsammans. Vi har mött höstens

färger i fjällvärlden vid en resa till Abisko. Friluftsmåleri ställer speciella krav på utövaren. Ljuset förändras hela tiden och det gäller att arbeta snabbt, ofta i obekväma arbetsställning. Jusuf visade att han på kort tid kan fånga det väsentliga i motivet och lyckas få till en bra bild med en gång. Ibland fortsatte han senare på dagen att bearbeta skissen eller att färdigställa bilden genom att lägga på ytterligare färgskikt både laserande och täckande - då framträdde hans signum, mästertlig akvarellteknik.

Han målar nu mest i akvarell om än han behärskar alla tekniker. Att han är en skicklig tecknare framgår inte minst av hans

grafiska tryck. Tidigare målade han mest i olja och akvarell fick bara en mindre del av hans tid. Men så blev han vid sekelskiftet allt mer överkänslig för färgen och lösningsmedlen i oljemåleriet och slutade med den tekniken. Nu är det i huvudsak akvarell som gäller, även om han ibland arbetar med kollage och akrylmåleri. Oavsett teknik framskyntar hans signum och speciella stil.

Jusuf föddes 1939 i Dzevar, en pittoresk liten by i Bosnien. Familjen var fattig och han fick som barn bidra till familjens försörjning genom att sköta tjur och hästar hos sin farbror. Han upplevde sin barndom som händelserik och lycklig, på landsbygden och i en fantastiskt vacker natur. Hans konstnärliga intresse väcktes i tidiga år eftersom hans äldre bror tecknade och målade förhållandevis bra. Jusuf minns sin första teckning. Den gjorde han med en pinne i sanden på byavägen.

Barndomen i den fantastiskt vackra naturen finns ständigt närvarande i Jusufs medvetande. Han menar att den har präglat honom och har haft stor påverkan på hans konstnärliga orientering och uttryck. Han använder fortfarande, än idag, teman från den tiden. De första akvarellerna gjorde han i grundskolan och som ung talang sökte han sig till den grafiska skolan i Zagreb, i Kroatien. Där deltog han också med teckningar och illustrationer i skoltidningen. När han senare fick jobb i Sarajevo studerade han samtidigt konst vid universitetet och praktiserade i ateljé hos konstnären Radenko Misevic (1920 - 1995). Denne hade ett stort inflytande på Jusufs val att bli konstnär och konstpedagog. 1960 fick han också sitt stora genombrott i bosniskt konstliv när han fick ställa ut i Sarajevo tillsammans med de professionella konstnärerna i Bosnien och Hercegovina.

När Jusuf läste konst och litteratur vid högskolan påverkades han också starkt av professorn Hakija Kulenovic (1905 - 1987). Denne undervisade i akvarell och inspirerade Jusuf till att börja intressera sig för tekniken. Han började inledningsvis med realistiska former och med tiden utvecklade han allt friare

penseldrag och ett mer berikat uttryck i färg. Efter studierna, 1963, återvände han till hemstaden Sanski Most och arbetade som konstlärare, på olika nivåer i nästan trettio år, samtidigt som han utövade det egna måleriet i olika tekniker. Han tyckte om att undervisa och att arbeta med barn och eleverna fick stora framgångar och priser i särskilda utställningar, även internationellt, bland annat i New Delhi, Indien och i Kobe, Japan. Arbetet med barn hade ett stort inflytande på hans konst. Han fick friare penseldrag, ett kraftfullare uttryck och en bredare kolorit.

Under sin tid i Bosnien arbetade Jusuf parallellt i olika tekniker. Han fick inte möjlighet att ha någon separatutställning

med akvareller. Däremot kvalificerade han sig till många samlingsutställningar i tekniken, bland annat på Jugoslaviska Biennaler i städerna Karlovac och Vinkovci år 1979. Han genomförde en studie och målarresa till Paris tillsammans med familjen år 1980 och målade där en kollektion för en framtida akvarellutställning. Tråkigt nog försvann dessa akvareller i samband med kriget.

På grund av kriget tvingades Jusuf, hans fru och två barn fly från Bosnien. Han berättar inte gärna om dessa fasansfulla händelser, som har satt sina spår i hans inre och säkert påverkat honom som konstnär. Ibland skapar han bilder som berättar om kriget, men han har försökt lägga intrycken bakom sig och vill

hellre återskapa minnen från sin ungdom och lyckliga barndom. 1992 kom han och familjen till Sverige och Norrbotten och efter en kort tid bosatte de sig i Luleå, där de fortfarande bor.

Jusufs introduktion och etablering i Norrbottniskt konstliv har varit framgångsrik. Genom ett mindre kontaktnät av yrkesverksamma konstnärer, som sett hans potential och initialt hjälpt honom tillrätta, har han snabbt fått acceptans hos de konstintresserade. Han är en frisk fläkt som med öppet sinne har insupit den norrbottniska naturens alla nyanser i färg och ljus. Djur och natur har varit en stor inspirationskälla i hans forna hemland och nu är det vår nordligaste landsända med hav och fjäll, olika årstider, som inspirerar honom. Hans erfarenheter från en annan kultur har berikat det norrbottniska kulturlivet.

Hittills har Jusuf erhållit ett tiotal utmärkelser vid utställningar i Sverige och utomlands - varav vid två utställningar i Sverige. Han är medlem i KRO och var dessförinnan medlem i dess motsvarighet i Bosnien och Hercegovina.

På senare tid har han ställt ut i många svenska städer och haft stora separatutställningar, bland annat i Luleå 2006 och i Boden 2009. I Boden visade han enbart akvareller. År 2010 firades att han varit verksam som konstnär i 50 år genom en separatutställning på Norrbottens Museum. Luleå kommun tog för ändamålet fram en vänbok med ett omfattande bildmaterial från hans måleri genom åren. Bokens text är även på bosniska och den visar på det vänskapsband som knutits mellan Luleå kommun och Jusufs hemkommun i Bosnien. Med anledning av detta jubileum

har Jusuf , sommaren 2012, haft en separatutställning med akvareller i Bosnien, i staden Zenica. Representanter från Luleå kommun, även kommunalrådet, deltog vid invigning av utställningen.

Genom åren har Jusuf utvecklat sin stil från klassisk realism till surrealism och det mera abstrakta. Tidigare målade han i kalla färger och med blå, bruna och grå nyanser. Efter att ha bosatt sig i Norrbotten och tagit del av dess natur, så använder han nu en bredare palett och med en annan intensitet i färgen. Han är särskilt förtjust i höstens varma kolorit. Exempel på detta måleri visar han i akvarellen “Motiv från fjällen” från 1997. Den visar en storslagen färgprakt, en kamp mellan kalla och varma färger. Intrycken kommer från en fjällresa till Gällivare, där vädret växlar snabbt. Likaså visar bilden “Stämning av höst” på hans fascination av höstens färger. Den är varmare och mer harmonisk, men visar också på naturens dramatik.

Om akvarell som teknik har mycket sagts och skrivits. För Jusuf är det - den optimala tekniken - inte bara på grund av att den är praktisk och utan hälsorisker, utan för dess möjligheter att måla transparent, nyansrikt och med olika intensitet. Tekniken är krävande och utmanande. Det gäller att planera bilden, i grunden vara en god tecknare och att vara mycket bestämd i

utförandet. Man måste veta när bilden är färdig, så att den inte överarbetas. Allt detta behärskar Jusuf.

Jusuf är ingen direkt ateljémålare utan hittar oftast sin inspiration utifrån. Han observerar och skannar av detaljer i omgivningen, ofta i naturen. Vissa färger, strukturer och rörelser fångar hans intresse och han säger sig “måla” i varje ögonblick av vardagen.

Den målning som fascinerar mig mest är “Pojkens dröm”. Dels för att den är så abstraherad och dels för dess valörrikedom och spänst. Den är som ett landskap samtidigt som den uttrycker något kroppsligt. Det är fart och rörelse i bilden. Jusuf berättar att han fick idén eller inspiration till bilden när han betraktade mönstret i ett marmorgolv. Han erinrade sig då barndomen och drömmen om att kunna flyga.

Målningen “Regnig dag i Sarajevo” ger en känsla av vädersituationen och så mycket mer. Det finns en stark dramatik i bilden. Den är sparsmakad i färg – gråblå variationer – med små accenter av rött. Jag kan associera det till kriget eller såren efter kriget. Jusuf berättar att han i första hand erinrat sig platsen och den speciella - oväntade vädersituationen, men att en viss omedveten känsla kan ha påverkat bilden.

Slutligen vill jag återanknyta till Jusufs stora intresse för djur. Målningen “Bosnisk tjur i norr” visar hur den kämpande tjuren assimilerats i den svenska fjällvärlden. Den visar på stor frihet i tanke och pensel och på positiv integration. Målningen “Renar” skildrar inte bara en flock springande renar utan visar i förgrunden stängsel i form av dukar som påtecknats renar, som typiska hållristningar. Bilden visar på visar sålunda också på bildkonstens utveckling. Kreativt! Stor konst helt enkelt.

Roger Sandberg